

Urednica našega glasila je končala z delom

ORGANIZACIJSKI, VSEBINSKI IN OBLIKOVNI PRISPEVEK UREDNICE, MEDICINSKE SESTRE NEŽE JARNOVIČ K RAZVOJU ZDRAVSTVENEGA OBZORNIKA

*Tov. Neža Jarnovič, dolgoletna urednica
revije Zdravstveni obzornik*

Medicinske sestre, dolgoletne urednice Zdravstvenega obzornika **Neže Jarnovič** pač ni treba posebej predstavljati. Njeno ime in delo je s strokovnim društvom in revijo slovenskih medicinskih sester Zdravstvenim obzornikom povezano že od samega začetka njegovega izhajanja, in sicer od leta 1967. Kot avtorica strokovnih člankov je sodelovala najprej v reviji Medicinska sestra na terenu, kasneje pa je bila tov. Jarnovič ena izmed najbolj aktivnih pobudnic za ustanovitev novega strokovnega glasila, ki je dobilo ime Zdravstveni obzornik. Sprva je bila članica uredniškega odbora, leta 1969 tehnična urednica, od leta 1970 do 1974 glavna in odgovorna urednica, od leta 1975 do 1979 pa urednica revije.

Ob prenehanju uredniškega dela tov. Jarnovič pri reviji Zdravstveni obzornik želimo povedati nekaj več o njenem organizacijskem, vsebinskem in oblikovnem prispevku. Njeno dolgoletno delo skušamo predstaviti na osnovi analitičnega pregleda vseh številke revije Zdravstveni obzornik od leta 1967 naprej in

nekaterih arhivskih zapisov Zveze društev medicinskih sester Slovenije. V sestavku navajamo tudi vse pomembnejše objavljene dokumente, tako da jih citiramo ali nanje samo opozarjamo. Ponekod smo prikaz razvoja in dela pri urejanju in izdajanju revije nekoliko razširili s podatki, ki so pomembni za celovito podobo revije od leta 1967 do 1980.

Nekoliko manj podatkov smo zbrali o njenem organizacijskem delu predvsem pri zbiranju strokovnih člankov s področja nega bolnika in dela medicinskih sester, o poteku strokovne redakcije, o zbiranju naročnikov, o ureditvi in vodenju kartoteke naročnikov, finančnih in drugih administrativnih delih. Za »manjkajoči del« smo naprosili kar tov. Jarnovič in ga v obliki intervjuja dodajamo v drugem delu sestavka.

O življenjski poti in poklicnem delu medicinske sestre Neže Jarnovič smo v Zdravstvenem obzorniku že pisali.

Tov. Jarnovič prejema »red dela z zlatim vencem« za življenjski prispevek k razvoju in organizaciji sestrške službe in sestrskega strokovnega društva ter za dolgoletno požrtvovalno delo glavne in odgovorne urednice Zdravstvenega obzornika (maja leta 1975)

Za požrtvovalno delo in junaška dejanja med narodnoosvobodilno vojno je bila odlikovana za hrabrost in zasluge za narod. Za življenjski prispevek k razvoju in organizaciji sestrške službe in sestrskega strokovnega društva ter za dolgoletno požrtvovalno delo glavne in odgovorne urednice Zdravstvenega obzornika je bila odlikovana z »redom dela z zlatim vencem.« Leta 1977 je prejela najvišje mednarodno sestrsko odlikovanje »medaljo Florence Nightingale« za izredne zasluge na zdravstvenem področju. Zveza društev medicinskih sester Slovenije pa ji je za 45-letno društveno delo in pomemben delež pri oblikovanju in uveljavljanju poklica medicinske sestre podelila »zlati znak priznanja« (1, 2, 3).

pomoč bolnemu ali zdravstveno ogroženemu človeku, nam je pač jasno, da moramo skrbeti za obravnavanje njim bližjih in skupnih problemov. Zdravstveni obzornik se bo osredotočil na ključna vprašanja zdravstvenega varstva: na utrjevanje zdravja in preprečevanje bolezni, na nego bolnika in medicinsko rehabilitacijo. Glede na koncept sodobnega zdravstva bo časopis obravnaval tudi tematiko socialnega in psihološkega pomena. Nedvomno mora naš list posredovati predvsem nova dognanja v medicini, obnavljati in dopolnjevati teoretično in praktično znanje ter hkrati opozarjati na probleme, ki zahtevajo večjo zavzetost ali celo prioriteto v vsakdanji praksi . . .« (4).

Glavna in odgovorna urednica revije v letih od 1967 do 1969 je bila medicinska sestra Cita Bole, v uredniškem odboru pa so bile: Cita Bole, Ivana Dolenc, Anica Gradišek in Cilka Potokar. V tretjem letu izhajanja (1969) se jim je »uradno« pridružila tudi medicinska sestra Neža Jarnovič kot tehnična urednica, medtem, ko je pri administrativnem, finančnem in tehničnem delu sodelovala že od samega začetka njenega izhajanja.

Revija Zdravstveni obzornik je prvi dve leti (1967—1968) izhajala v treh številkah, pozneje (1969—1977) v štirih, od leta 1978 dalje pa v šestih številkah. Njeni izdajatelji so bili: Zveza društev medicinskih sester Slovenije, Društvo otroških sester Slovenije ter Društvo fizioterapevtov in delovnih terapevtov v Ljubljani. Od leta 1974 dalje pa izdaja revijo samo Zveza društev medicinskih sester Slovenije.

Ureditev revije: vsebinski in oblikovni razvoj

Ureditev revije: vsebinski in oblikovni napredek in vsebinsko razširitev prikazujejo stalne rubrike: članki, mejniki našega zdravstva, zgodovinski portreti, organizacija zdravstvene službe, iz društvenega življenja, osebne vesti, beležke ob knjigah in zanimivosti.

V tretjem letniku revije (1969) je bila oblikovana še rubrika »novosti — izkušnje — pobude« z namenom: » . . . odpiramo novo rubriko, kjer naj bi tekla beseda o važnejših pripomočkih, preizkušenihi metodah in ukrepih za sodobno nego bolnika, o novih in pomembnejših medikamentih ter način njihove aplikacije, kolikor pridejo v poštev na delovnem področju medicinske sestre . . .« (5).

S četrtnim letnikom revije (1970) je prevzela delo glavne in odgovorne urednice medicinska sestra Neža Jarnovič.

V obdobju od četrtega do petega letnika (1970—1976) je doživela revija le manjše spremembe. Nekatere stalne rubrike so bile opuščene, nekaj pa je bilo uvedenih na novo. Zaradi preglednosti jih navajamo: članki, leposlovje, spomini iz NOV, novosti-izkušnje-pobude, organizacija zdravstvene službe, iz društvenega življenja, osebne vesti, beležke ob knjigah, zanimivosti in razno (misli, citati, z uprave in uredništva).

1. (Jarnovič N.) Uredništvo: Odlikovanja medicinskim sestram. Zdrav. obzornik IX./1975 št. 3, 207—212.

2. Jarnovič N.: Proslava 50-letnice društva medicinskih sester na Slovenskem. Zdrav. obzornik XII./1974 št. 1—2, 23—54.

3. Gradišek A.: Naša urednica, višja medicinska sestra Neža Jarnovič odlikovana z medaljo Florence Nightingale. Zdrav. obzornik XII./1978 št. 1—2, 82—85.

4. (Bole C.) Uredništvo: Za uvod. Zdrav. obzornik I./1967 št. 1, 2.

V S E B I N A

Člisa Bole:	
Zdravje—osnovna pravica vsakega otroka	93
Dr. Danica Miklič:	
Rdečke	94
Marijka Senekovič:	
Praznovanje v bolnišnicah	97
Slavica Pogačnik—Tolent:	
Otrok in bolezen	99
Dr. Jole Steppnik:	
Priloga bolnika za rentgenske preiskave	103
Prof. dr. Eman Perič:	
Nekaj poglavij iz socialno preventivne dermatologije	108
Mira Prižgar:	
Drobni zapiski o važnih stvareh	115
Iz gradiva Zavoda SRŠ za zdravstveno varstvo (Z.V.):	
Konkretne naloge pri zdravstveno izobraževalnem delu	117
San. polk. dr. Niko Sadnikar:	
O varstvenih ukrepih v atomsko-biološko-kemični vojni	122
Organizacija zdravstvene službe	129
Zgodovinski portret—	
Prof. dr. Mirko Karlin:	
Iz zgodovine zdravljenja srčnih bolnikov	132
Prof. dr. Mirko Karlin:	
Iz društvenega življenja	133
Prehod esnutka za delovna mesta in področje medicinskih sester	140
Beleške ob knjigah	151
Zanimivosti	98, 116, 134, 154

ZDRAVSTVENI OBZORNİK

3

Leto II
1968

*Prva sprememba ovitka
revije Zdravstveni obzor-
nik (1968—1976)*

Zdravstveni obzornik je postajal čedalje bolj priljubljen. Tudi sodelavcev je bilo čedalje več; v prvi številki petega letnika (1971) zasledimo spodbudno sporočilo urednice tov. Jarnovič: »... z veseljem ugotavljamo, da nam je doslej že uspelo dobiti vrsto zanimivih in dobrih prispevkov tudi izpod peresa medicinskih sester in fizioterapevtov...« (6).

Za to obdobje je značilno čedalje večje zaposlovanje naših zdravstvenih delavcev, predvsem medicinskih sester, v tujini. Tudi z njimi je želela urednica tov. Neža Jarnovič ohraniti vezi, zato se je obrnila nanje s temi besedami: »... z medicinskimi sestrami v zamejstvu si prav iskreno želimo čim boljšega sodelovanja. Pri srčno vabimo vse, ki delajo v zamejstvu ali pa se odpravljajo tja, da nam napišejo kaj o tem, kako živijo, kje so zaposlene, s kakšnimi težavami se srečujejo... Takšni zapisi — morda celo s kakšnimi zanimivimi posnetki — bi bili prijetna vez, ki si jo resnično želimo, in prepričani smo, da bi s tem ustregli večini tistih medicinskih sester, ki so zapustle delovno mesto doma...« (7).

Število naročnikov se je nenehno povečavalo. Prvo večje priznanje je Zdravstveni obzornik dobil na redni skupščini Zveze društev medicinskih sester Slovenije v Dobrni februarja 1972. Številni razpravljalci so poudarili pomen in kvaliteto revije ter potrebo, da se še bolj razširi med zdravstvene delavce prav zaradi njene vloge pri strokovnem izpopolnjevanju. Opozorili smo tudi na nujnost moralne in materialne podpore področnih društev medicinskih sester in zdravstvenih delovnih organizacij (8).

Redno izhajanje revije so prva leta poleg naročnine omogočile letne subvencije Republiškega sklada za pospeševanje založništva, občasne dotacije, dohodki od oglasov in deloma tudi prispevki, ki so jih v tiskovni sklad namenjali naročniki sami (9).

1
leto XI
1977

Druga sprememba ovitka revije Zdravstveni obzornik (od leta 1977 naprej)

5. (Bole C.) Uredništvo: Novosti — Izkušnje — Pobude. Zdrav. obzornik III./1969 št. 1, 39.

6. Jarnovič N.: Pomenki z uredništvom. Zdrav. obzornik V./1971 št. 1, 61—62.

7. (Jarnovič N.) Urednica ZO: Medicinskim sestram ob odhodu v tujino. Zdrav. obzornik VI./1972 št. 1, 61.

8. Jarnovič N.: Redna skupščina Zveze društev medicinskih sester Slovenije v Dobrni 18. in 19. februarja 1972. Zdrav.obzornik V./1972, 120—126.

V letu 1973 in 1974 so bile opravljene potrebne spremembe pri izdajanju revije, ki jih določa zakon o javnem obveščanju. Na skupščini Zveze društev medicinskih sester Slovenije marca 1973 so bili sprejeti:

- sklep o ureditvi izdajateljskih razmerij med revijo Zdravstveni obzornik in Zvezo;
- določba ustanoviteljskega akta, ki ureja sestavo družbenega organa;
- temeljna vsebinska zasnova informativnega, strokovnega in poklicnega glasila slovenskih medicinskih sester — revije Zdravstveni obzornik;
- pravila o urejanju in izdajanju;
- imenovanje glavnega in odgovornega urednika ter urednika Zdravstvenega obzornika. (10).

Leta 1975 je postala v skladu z veljavnimi predpisi, spremembami in razrešitvijo uredništva revije glavna in odgovorna urednica tov. Anica Gradišek, urednica revije pa vse do konca leta 1979 še naprej tov. Neža Jarnovič.

Leta 1977 je ostala sestava uredniškega odbora in sveta nespremenjena, revija pa je doživela vrsto pomembnih sprememb:

- dobila je nov ovitek z likovno opremo, ki jo je pripravil arhitekt Mitja Omersa;
- strokovni članki so bili dopolnjeni s povzetkom v slovenskem in angleškem jeziku;
- revija je dobila kazalo v slovenskem in angleškem jeziku;
- nekoliko je bila spremenjena tudi oblikovno: vsak strokovni članek se je začel na novi strani, določena je bila stalna oblika in velikost črk, čedalje več je bilo polkrepkih poudarkov in slikovnega gradiva;
- oblikovane so bile stalne rubrike v zaporedju: članki, osebne vesti, novosti-izkušnje-pobude, organizacija zdravstvene službe, iz društvenega življenja, beležke ob knjigah in zanimivosti;
- obseg revije se je precej povečal.

Zadnja številka v letu 1977 je prinesla še eno novost — urednica revije tov. Neža Jarnovič je uvedla v rubriki »osebne vesti« intervjuje z medicinskimi sestrami; po obsegu pa se znatno razširila tudi rubrika »zanimivosti«.

V letu 1977 je revija izhajala že deseto leto. Ob tej priložnosti je tov. Jarnovič zapisala:

»Prva in uspešna urednica revije Cita Bole, ki je prva tri leta urejala Zdravstveni obzornik, je z nakazano vsebinsko zasnovo položila temelje in vodilo za delo in razvoj revije, predvsem pa vsebinsko opravičila potrebo po strokovnem glasilu medicinskih sester . . . Ko danes polagamo majhen obračun o uspehih in neuspehih nas vseh, ki smo sodelovali pri reviji, lahko ugotavljamo napredek in dobro perspektivo za nadaljnjo rast in razvoj Zdravstvenega obzornika. Revija je opravičila svoj obstanek, saj se je število naročnikov zvišalo od prvotnih 2000 na sedanjih 6000. Postala je obvezno čtivo dijakov zdravstvenih šol in uspešen pripomoček zdravstvenim delavcem za strokovne izpite, predvsem pa potrebno strokovno čtivo medicinskim sestram za utrjevanje in dopolnjevanje strokovnega

9. Arhiv Zveze društev medicinskih sester Slovenije (1967—1971).

10. (Jarnovič N.) Uredništvo: Zdravstveni obzornik v luči nove ustave. Zdrav. obzornik VIII./1974 št. 2, 1—2.

znanja. Uredništvo si ves čas prizadeva, da sledi novostim v sodobni medicini, saj se zaveda, da ima tiskana beseda še posebno vrednost glede množičnega obveščanja ter za nepretrgan in poglobljen študij. Tem potrebam sledi tudi ureditev revije, zato zajemajo dve tretjini strokovni članki, ostali del pa so stalne rubrike z določeno vsebino, ki so se izoblikovale z leti. Zadovoljni ugotavljamo tudi močno razširjen krog sodelavcev, med njimi samih medicinskih sester, ki sodelujejo s kvalitetnimi prispevki . . .« (11).

Strokovni članki in revija sama so dobili leta 1979 tudi označbo univerzalne decimalne klasifikacije (UDK), kar pomeni poleg povzetkov člankov v angleškem jeziku še drugo pomembno pridobitev za naš prispevek k mednarodni povezavi in sodelovanju na področju nege bolnika, delovnih področij medicinskih sester in drugih zdravstvenih delavcev ter dela strokovnih društev (12).

Urednica, medicinska sestra Neža Jarnovič ves čas tudi sama piše

S strokovnimi članki je medicinska sestra Neža Jarnovič sodelovala že v reviji *Medicinska sestra na terenu*. Že v prvi številki *Zdravstvenega obzornika* (1967) najdemo njeno analizo rezultatov ankete, izvedene v štirinajstih zdravstvenih domovih — o organizaciji patronažne službe, kadrovske zasedbi, o financiranju in razvoju patronažne službe v okviru dejavnosti zdravstvenega doma (13).

Napisala je vrsto dokumentacijsko pomembnih in zanimivih prispevkov o zgodovini sestrške službe in sestrškega strokovnega društva (14, 15, 16), dalje številna poročila o strokovnih seminarjih in posvetovanjih, s katerimi je bralce obveščala o vseh pomembnejših strokovnih srečanjih.

V »obrobni zapiski« o delu in razvoju Društva medicinskih sester Slovenije je avtorica zapisala: »Vsekakor moramo strokovnemu društvu priznati veliko vlogo pri vzgoji in oblikovanju lika medicinske sestre. Dolgoletni predsednici — prva je bila Angela Boškin, za njo pa Vika Kecelj — sta s svojim zgledom in besedo znali poudarjati, da medicinska sestra ne sme biti zaprta v ozek krog svojega delovanja, temveč mora delovati povsod, koderkoli lahko pomaga s svojim strokovnim znanjem . . .« (14)

V rubriki »osebne vesti« je predstavila vrsto pomembnih zdravstvenih delavcev, predvsem medicinskih sester: delo dr. Matije Ambrožiča (17), medicinsko sestro Antonijo Šiffre (18), prvo slovensko medicinsko sestro Angelo Boškin (19, 20, 21), medicinsko sestro Jano Bižal-Jelenc (22), Sašo Javorina (23), Nives Merljak (24) in številne druge. V zadnjih letih urejanja revije je napisala nekaj

11. Jarnovič N.: Ob desetletnici *Zdravstvenega obzornika*. *Zdrav. obzornik* X./1976 št. 4, 257—258.

12. (Strajnar J.) Uredništvo ZO: *Zdravstveni obzornik* ima univerzalno decimalno klasifikacijo. *Zdrav. obzornik* XIII./1979 št. 1—2, 92.

13. Jarnovič N.: O stanju patronažne službe v zdravstvenih zavodih. *Zdrav. obzornik* I./1967, 10—14.

14. Jarnovič N.: Društvo medicinskih sester v Sloveniji. Nekaj obrobni zapiskov o njegovem razvoju od prvih začetkov do danes. *Zdrav. obzornik* III./1969 št. 3, 173—175 in št. 4, 231—235.

15. Jarnovič N.: Značke medicinskih sester v Sloveniji. *Zdrav. obzornik* XII./1978 št. 1, 54—55.

16. Jarnovič N.: Zakaj je mednarodni Rdeči križ najvišje odlikovanje za medicinske sestre imenoval po Florence Nightingale. *Zdrav. obzornik* XII./1978 št. 1, 85—87.

zanimivih intervjujev z našimi vodilnimi medicinskimi sestrami — z Aljo Fazarinc, Marijo Geč in Mimi Drnovšek (25, 26, 27).

Za rubriko »beležke o knjigah« bi z gotovostjo lahko trdili, da je to bila »njena rubrika«, saj jo je uvedla že v časopisu *Medicinska sestra* na terenu in bila avtorica večine prispevkov v njej. Z njimi je nadaljevala v *Zdravstvenem obzorniku* in si kmalu pridobila sodelavce tudi zanje. Ta rubrika je bralce seznanjala s knjižnimi novostmi z vseh področij medicine in nege bolnika. Veliko pozornosti je posvečala reviji *Zdravstveno varstvo*, glasilu Zavoda SRS za zdravstveno varstvo v Ljubljani in nanj opozarjala medicinske sestre. Vseh »beležk ob knjigah« je bilo objavljenih v *Zdravstvenem obzorniku* nekaj nad 70.

Za rubriko »iz društvenega življenja« je vedno trdila, da je pomanjkljiva, da medicinske sestre premalo pišejo o društveni dejavnosti, čeprav se je dejansko čedalje bolj razvijala, prav tako tudi delo v strokovnih sekcijah Zveze. Pogosto je pripravila poročila o delu glavnega odbora, strokovnih sekcij, o skupščinah in občnih zborih Zveze društev medicinskih sester Slovenije iz zapisnikov in drugih dokumentov, ki so ji bili na voljo v društveni pisarni. Vsi ti zapisi obsegajo 25 prispevkov in pomenijo trajen dokument o ustanovitvi, delu, razvoju, problemih in uspehih posameznih strokovnih sekcij, področnih društev medicinskih sester in Zveze društev medicinskih sester Slovenije.

Napisala je tudi vrsto uvodnikov, največ ob svetovnih dnevih zdravja, ob mednarodnih praznikih medicinskih sester, ob pomembnejših obletnicah in dogodkih. Priredila je nad 10 člankov s področja zdravstvene vzgoje in izobraževanja, organizacije zdravstvene službe in metodike socialnega dela.

Zdravstveni obzornik postane nepogrešljivo strokovno in informativno gradivo

Revija *Zdravstveni obzornik* si je vsa leta svojega izhajanja pridobivala čedalje trdnjše mesto med zdravstvenimi delavci, predvsem med medicinskimi sestrami. Postala je nepogrešljivo glasilo; njen obseg se je povečal, kvaliteta pa

-
17. Jarnovič N.: Prof. dr. Matija Ambrožič. *Zdrav. obzornik* III./1969 št. 3, 131—133.
 18. Jarnovič N.: *Medicinska sestra Antonija Šiffererjeva*. *Zdrav. obzornik* III./1969
 19. Jarnovič N.: O srečanju z Angelo Boškinovo. *Zdrav. obzornik* IV./1970 št. 2, 11' št. 3, 136—137.
 20. Jarnovič N.: Ob visokem življenjskem jubileju Angele Boškin, prve medicinske sestre na Slovenskem. *Zdrav. obzornik* IX./1975 št. 3, 213—215.
 21. Jarnovič N.: Umrla je Angela Boškin, prva medicinska sestra na Slovenskem. *Zdrav. obzornik* XI./1977 št. 3, 240—242.
 22. Jarnovič N.: *Medicinska sestra Jana Bižal-Jelenc odhaja v pokoj*. *Zdrav. obzornik* IV./1970 št. 4, 238—240.
 23. Jarnovič N.: *Medicinska sestra — narodni heroj Saša Javorina, dobitnica medalje Florence Nightingale za leto 1977*. *Zdrav. obzornik* XII./1978 št. 3—4, 177—179.
 24. Jarnovič N.: Umrla je Nives Merljak. *Zdrav. obzornik* XIII./1979 št. 3, 174—176.
 25. Jarnovič N.: *Razgovor z glavno medicinsko sestro Kliničnega centra Aljo Fazarinc*. *Zdrav. obzornik* XI./1977 št. 3, 330—333.
 26. Jarnovič N.: *Predstavljamo vam medicinsko sestro diplomirano sociologinjo Marijo Geč*. *Zdrav. obzornik* XII./1978 št. 1—2, 88—92.
 27. Jarnovič N.: *Patronažna služba — pomemben člen v zdravstvenem varstvu. Razgovor z višjo medicinsko sestro Silvo Vuga*. *Zdrav. obzornik* XII./1978, št. 3—4, 172—176.
 28. Jarnovič N.: *Poročilo o delu uredništva Zdravstvenega obzornika*. *Zdrav. obzornik* XIV./1980 št. 1—2, 97—99.

izboljšala, tako da je vsakdo našel v njej nekaj zase. Število naročnikov se je iz leta v leto povečevalo. Pa si oglejmo obseg posameznih letnikov revije in njeno naklado po letih izhajanja:

leta 1967 — 148 strani, 2000 izvodov; leta 1968 — 156 strani, 2500 izvodov; leta 1969 — 244 strani, 3000 izvodov; leta 1970 — 256 strani, 3800 izvodov; leta 1971 — 284 strani, 4100 izvodov; leta 1972 — 268 strani, 4400 izvodov; leta 1973 — 292 strani, 4800 izvodov; leta 1974 — 304 strani, 5200 izvodov; leta 1975 — 316 strani, 5500 izvodov; leta 1976 — 352 strani, 5900 izvodov; leta 1977 — 360 strani, 6500 izvodov; leta 1978 — 440 strani, 7000 izvodov; leta 1979 — 428 strani, 7400 izvodov; letos pa ima 7700 izvodov naklade.

Viš. med. s. Ana Hladnik
KC—Klinika za psihiatrijo
Ljubljana

Mentalnohigienski in psihoterapevtski elementi v delu medicinske sestre s hospitaliziranimi bolniki

UDK 616.89-083

POVZETEK. Bolnik je postal stekališče mnogih strokovnih tokov, središča vsega terapevtskega teama in prav nič lahka ni naloga med. sester, da v fazi intenzivnega diagnostičnega, terapevtskega in rehabilitacijskega prizadevanja, obvarujejo celovitost njegove osebnosti.

V prvem delu članka so predstavljene bolnikove potrebe, subjektivni in objektivni dejavniki prilagajanja na bolniško okolje, v drugem delu pa elementi mentalnohigienskega, pedagoškega, oziroma psihoterapevtskega dela s hospitaliziranimi psihiatričnimi, geriatričnimi in osebnostno motenimi bolniki. Med. sestra ima v vsakdanjih stikih z bolniki za to delo še posebej velike možnosti. Pomembne so tudi njene osebnostne in značajske lastnosti ter dodatno znanje iz psihologije, psihiatrije, sociologije in skupinskega dela.

ELEMENTS OF MENTAL HYGIENE AND PSYCHOTHERAPY IN HOSPITAL NURSING. The patient has become a meeting point of a number of professional currents attracting attention and interest of the entire therapeutic team. The attending nurse is to assume the role of protector of integrity of his personality in all phases of intensive diagnostic, therapeutic and rehabilitation procedures. First, the paper deals with the patient's needs and subjective and objective factors of adjustment to the hospital environment. Next, the principles of mental hygiene education in psychiatric geriatric patients as well as patients with personality disturbances are listed out. In this respect, the nurse has a very advantageous position thanks to her everyday contacts with patients. Her traits of character, as well as additional knowledge of psychology, psychiatry, sociology and team work are of great importance as well.

Vloga med. sestre je še posebej v procesu hospitalnega zdravljenja bolnikov zelo pomembna. Uspešnost njenega dela je odvisna predvsem od stopnje osebnostne zrelosti in strokovnega znanja. Poznati mora osnovne fiziološke in psihološke zakonitosti človekovega vedenja in čustvovanja, imeti mora solidno znanje o negi bolnika v telesnem in mentalnohigienskem pogledu, pa tudi ustrezno znanje iz splošne in specialne medicine. Na kvaliteto njenega dela vplivajo njene osebnostne in značajske lastnosti, npr. čustvena toplina, obzirnost, nesebičnost, primerna inteligentnost, razgledanost, širina interesov, čustvena zrelost in stabilnost, sposobnost samokontrole, življenjski optimizem, sposobnost opazovanja, čut odgovornosti, iznajdljivost in prilagodljivost, dober spomin, sposobnost vedenja in poučevanja ljudi, organizacijska spretnost, pravilen odnos do čistoče, redoljubnost.

Strokovni članki dobijo stalno obliko. Opremljeni so s slovenskim in angleškim povzetkom, z označbo univerzalne decimalne klasifikacije (UDK) in bibliografsko navedeno literaturo

227

Ti podatki so zelo zgovorni. S čedalje večjim obsegom posameznih letnikov in številom naročnikov postaja tudi delo čedalje obsežnejše in zahtevnejše.

Urednica tov. Neža Jarnovič je bila kar celo desetletje osrednja oblikovalka revije: opravljala je uredniško in strokovno redakcijo, zbirala strokovne članke, spodbujala medicinske sestre k pisanju, jim svetovala, pomagala, popravljala prispevke; aktivno je zbirala naročnike revije, urejala in razvijala evidenco naročnikov ter vztrajno in požrtvovalno »zbirala« potrebna sredstva za redno izhajanje revije. Najbrž bi nam lahko veliko povedala o finančnih problemih za vsak letnik posebej. Neštetokrat je namreč preračunavala strani posameznih števil, jih krčila ob slabem finančnem stanju in dodajala, ko je bilo stanje ugodnejše.

Kot smo že zapisali, so redno izhajanje revije poleg naročnine omogočile letne subvencije Republiškega sklada za pospeševanje založništva, občasne dotacije zdravstvenih organizacij, dohodki od oglasov in delno, predvsem v prvih letih izhajanja Zdravstvenega obzornika, tudi prispevki, ki so jih reviji namenjali naročniki sami in področna društva medicinskih sester.

Pri zbiranju sredstev za redno izhajanje revije je imela urednica tov. Neža Jarnovič velike zasluge, predvsem s pridobivanjem oglasov, z izterjavo naročnine in številnimi prošnjami zdravstvenim organizacijam za finančno podporo.

Leta 1975 je revijo prvič izdatneje podprla Zveza skupnosti zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja SRS, leta 1976 Zdravstvena skupnost Slovenije in Izobraževalna skupnost Slovenije, v zadnjih letih pa revijo sofinancira Zdravstvena skupnost Slovenije.

V zadnjem poročilu o delu uredništva Zdravstvenega obzornika v začetku leta 1979 (28) je urednica tov. Jarnovič med drugim zapisala: »Danes že lahko govorimo o vidnem uspehu revije, tako po višini naklade — tiskamo jo trenutno v 7400 izvodih, kakor tudi o strokovnosti člankov, ki jih revija posreduje zdravstvenim delavcem. Med naročniki imamo vse profile zdravstvenih delavcev ter nad 1000 dijakov in študentov zdravstvenih šol. Uspelo nam je dobiti avtorje strokovnih člankov z vseh področij medicine. Posebno pa smo veseli čedalje večjega števila medicinskih sester, ki se oglašajo s kvalitetnimi članki, pa naj gre za pripravljene referate s seminarjev strokovnih sekcij ali pa posebej naročeno gradivo. Vsekakor daje uredništvo ves čas prednost prispevkom, ki nam jih pošiljajo medicinske sestre.

Pri urejanju revije si prizadevamo slediti temeljni vsebinski zasnovi, ki si jo je zastavil Zdravstveni obzornik, se pravi seznanjati bralce z novostmi z vseh delovnih področij medicinskih sester, kar praviloma zajema dve tretjini gradiva posamezne številke revije. Stalne rubrike, ki spremljajo vsako številko Zdravstvenega obzornika, pa obravnavajo pomembne dogodke v strokovnih društvih in njenih organih, organizacijo zdravstvene službe, zanimivosti iz medicinske stroke in novice iz urada Mednarodne zveze medicinskih sester (ICN)«.

Iz intervjuja . . .

»Urejanje strokovnega glasila je težavno, če urednik nima dobrih sodelavcev . . .«

Tovarišica Jarnovič, vaše življenje in delo zdravstvene delavke obsega več obdobji: pred vojno, med NOB, poveljno delo na ministrstvu za zdravstvo, na Centralnem higienskem zavodu in Zavodu SRS za zdravstveno varstvo v Ljubljani,

nato delo v društvu medicinskih sester in dolgoletno uredniško delo pri reviji Zdravstveni obzornik. Prosimo, povejte nam kaj več o tem obsežnem delu!

»Obdobja, ki so nekako tudi značilna za moje delo, ki sem ga opravljala kot zdravstvena delavka, ste že našeli. Ko sem leta 1931 končala šolo za medicinske sestre v Ljubljani, sem dobila službo na Šolski polikliniki v Ljubljani in končala kot urednica Zdravstvenega obzornika konec leta 1979. Naj povem, da so medicinske sestre takrat težko dobile zaposlitev. Moj letnik je končalo 13 sester, a v Sloveniji nas je dobilo delo le 8, ostale so morale v druge republike. Če prištem tem letom še dvojna vojna leta, je moja delovna doba trajala več kot pol stoletja. Delovna mesta pa so bila: Šolska poliklinika v Ljubljani, Zdravstveni dom Lukovica, počitniške kolonije šolskih otrok, Zdravstveni dom Brežice, beg pred okupatorjem v Ljubljano, zopet poliklinika, zapori v Ljubljani in Benetkah, odhod v ilegalno in partizane ter delo v partizanski saniteti — centralna bolnišnica na Rogu in ambulanta za civilno prebivalstvo v Semiču do osvoboditve. Nato delo na ministrstvu za zdravstvo, Centralnem higienskem zavodu in Zavodu SRS za zdravstveno varstvo, kjer sem dočakala upokojitev. Nadaljevala sem delo pri strokovnem društvu medicinskih sester in Zdravstvenem obzorniku. Če štejem delo pri društvu in naši reviji v svoj delovni čas, menim, da je bila to polna zaposlitev, največkrat pa tudi več. Vse to delo s tako različno vsebino mi je dalo bogate izkušnje, ki sem jih znala povsod izkoristiti. Vojni in povojni čas pa je bil za nas velika šola, kako delati, ko v bistvu ni bilo ničesar; kako organizirati zdravstveno službo, ko ni bilo kadra, tako da se je bilo treba pač znajti, kajti potrebe so bile ogromne. Naučili smo se skromnosti, naše zahteve in potrebe so bile majhne. Ta čas je izkristaliziral ljudi, ki so bili sposobni prevzeti tudi zelo odgovorne naloge, in bili so uspešni. O tem bi lahko veliko povedala, a prostor je omejen, zato na to obsežno vprašanje ne morem podrobneje odgovoriti.«

Pri strokovni reviji Zdravstveni obzornik ste sodelovali od samega začetka njenega izhajanja, torej polnih trinajst let, kar enajst let pa ste kot urednica bili njena osrednja oblikovalka. Kateri temeljni dejavniki so prispevali k vsebinskemu in oblikovnemu razvoju in napredku revije?

»Če lahko govorimo o napredku revije in o uspešnosti mojega dela kot urednice, bi uvrstila na prvo mesto dobro poznavanje terena. Bila sem veliko let inštruktorica za terensko delo medicinskih sester. V bistvu so problemi ostali več ali manj enaki in s tem tudi odgovor, kaj naj revija ponudi bralcem in to predvsem tistim, ki so oddaljeni od večjih središč in dostikrat prepuščeni sami sebi. To vprašanje je poprej reševala Medicinska sestra na terenu, Zdravstveni obzornik pa je moral zajeti širšo problematiko z delovnih področij medicinskih sester, torej tudi kurativo. Pa tudi čedalje več ostalih zdravstvenih delavcev se je vključevalo med naše naročnike. Zame to ni bilo lahko, saj v kurativi dejansko nisem nikoli delala, a so mi pomagali člani uredništva in strokovni recenzenti.

Drugo, kar me je stalno vključevalo v tok zdravstvene službe in delo zdravstvenih delavcev, je bil tesen stik (tudi prostorsko) z delom strokovnega društva medicinskih sester. Tu sem v pogovorih dobila sugestije in tudi konkretno pomoč

pri vsebinskem oblikovanju revije. Ob tem bi želela še enkrat poudariti dobro sodelovanje in mentorsko pomoč prof. Franja Tominca, lektorja revije. Naše članke je obogatil z lepimi slovenskimi izrazi iz okornih stavkov pa je oblikoval lepo zvonečo pisano govorico. Bil mi je ves čas urednikovanja dragocen sodelavec in je name večkrat vplival tudi pomirjevalno. Nenazadnje pa mora biti urednik, ki oblikuje vsebino revije, nenehno vključen v živa dogajanja, tako strokovna kakor tudi družbena. Medicina se hitro razvija, revija pa mora vsemu temu slediti. Ko smo vsebinsko razdelili revijo v stalne rubrike, so nam bile tudi te dovolj dober kašipot, s čim jih je treba napolniti.«

Ob pregledu vseh letnikov Zdravstvenega obzornika ugotavljamo, da se je obseg revije z leti povečeval, enako tudi njena naklada. Vse to je bilo prav gotovo povezano tudi s čedalje večjimi materialnimi stroški. Kako ste »reševali« finančna vprašanja revije?

»Zelo težko in gospodarno. Če povem, da smo v začetku imeli v blagajni društva le 300.000 starih dinarjev, da je veljal tisk prve številke 70.000 starih dinarjev, da takrat nismo niti mislili na kakšno subvencijo in da smo tedaj tudi pisala nosili od doma, to dovolj zgovorno osvetli razmere, v katerih smo začeli izdajati revijo. Imeli pa smo dovolj poguma, da smo začeli izdajati revijo. S tov. Cito Bole sva si razdelili delo, ona je prevzela uredništvo, jaz pa vse drugo od zbiranja naročnikov, financ, administracije in vsega, kar je pač bilo potrebno. Takrat sem bila sekretarka društva medicinskih sester in se je delo prepletalo, pa tudi povečalo. S tov. Bole sva v delo vnesli tudi nekaj »partizanskega duha«. Oblikovno je bila revija zelo skromna, da ne rečem revna, na honorarje nismo mislili. Naš cilj je bil, omogočiti medicinskim sestram revijo. Prvo »lomljeno« številko smo občudovali na seji društva, šla je iz rok v roke. Prva naklada 2000 izvodov je bila previsoka, zato nam je precej izvodov ostalo v arhivu. Z oblikovno izboljšavo in povečano vsebino pa so se povečali tudi stroški. Za pokritje smo imeli na voljo samo naročnino, pa še to največkrat neplačano. Zato smo začeli misliti na oglase, toda bilo je malo uspeha, saj Zdravstveni obzornik še ni bil dovolj razširjen. Treba je bilo osebnega prizadevanja in razgovorov s farmacevtskimi podjetji in drugimi, ki so zdravstveno službo oskrbovali s svojimi izdelki. Poznali so namreč samo glasilo Zdravniškega društva Slovenije. Nekako nam je vendarle uspevalo, tako da smo dohodke in izdatke začeli obračunavati na lastnem internem računu ločeno od društvenega premoženja. Naslednja leta smo dobili tudi nekaj subvencije, hkrati pa smo spričo večjih potreb povečevali tudi obseg revije. Povečevali smo naročnino, izterjevali dolgove in iskali sredstva za nemoteno izhajanje Zdravstvenega obzornika. Kakšno je finančno stanje danes, ko revijo sofinancira Zdravstvena skupnost Slovenije, vam je znano. Začetek je bil resnično težak, morali smo varčevati, a obupali nismo, revija je redno izhajala. Danes se lahko zadovoljno ozrem tudi na ta več ali manj rešen problem, saj spričo vloge, ki jo ima Zdravstveni obzornik med številnimi zdravstvenimi delavci, kot njihova strokovna revija, ni mogoče dovoliti, da bi jo pomanjkanje denarja pokopalo.«

Načrtno urejena in tekoče vodena evidenca (kartoteka) naročnikov je eden izmed kazalcev uspešnosti revije. Pri njenem urejanju ste dolgo tudi sami sodelo-

vali, kasneje pa ji prav tako posvečali veliko pozornosti. Zaradi hitrega naraščanja števila naročnikov je bilo verjetno tudi urejanje evidence čedalje težje?

»Najprej moram poudariti, da smo bili pri vsem delu začetniki, amaterji in da smo marsikatero izkušnjo drago plačevali z dvojnimi delom. Ko sva s tov. Cito Bole delali pri Medicinski sestri na terenu, tam nisva imeli nobene administracije, niti finančnih težav in evidence naročnikov. Izdajatelj je bil Centralni higienski zavod, ki je omejeno delo vključil v svojo redno dejavnost. Zato je bilo pri Zdravstvenem obzorniku v začetku kar preveč zmešnjave zaradi evidence naročnikov, vračanja pošte, plačevanja naročnine in drugega. Po »posluhu« smo uvedli kartotečni sistem z barvnimi jezdecimi (za dijake, redne naročnike, delovne organizacije in tujino, plačano in neplačano) kot ga imamo še danes, ki je bil dovolj pregleden. Glede na to, da se je število naročnikov povečalo od 2000 na sedanjih 7700, bo najbrž treba pomisliti na kaj bolj sodobnega.«

Ob pregledu strokovnih člankov in deskriptorjev, s katerimi je zadnji dve leti predstavljena vsebina naših člankov v »Biomedicini slovenica«, ugotavljamo pomembne kvalitativne premike. Kako je s prispevki medicinskih sester o njihovem delu in njihovih delovnih področjih?

»Če pregledamo vse letnike Zdravstvenega obzornika od začetka do danes, vidimo, da je bilo v začetku le malo prispevkov medicinskih sester. Le redke so se opogumile in se oglasile. Kot urednica sem na društvenih sestankih večkrat poudarjala, da je obzornik glasilo medicinskih sester, zato nujno morajo začeti tudi same pisati. Morda sem jih spodbujala tudi s tem, da sem vsak prispevek, ki je prišel na uredniško mizo tudi objavila, velikokrat tudi s temeljitimi vsebinskimi popravki in napotki. K pisanju sem nagovarjala posebno tiste, pri katerih sem opazila, da znajo »sukati pero«. Kot vidimo, je zadnja leta sodelovanje medicinskih sester bistveno drugačno. V nekaterih številkah celo prevladujejo s svojimi prispevki, v ostalih pa je njihov delež enak kot drugih sodelavcev, predvsem zdravnikov, ki so tudi strokovno začeli ceniti našo revijo. Ta premik je še posebej opazen od tedaj, ko je strokovno društvo ustanovilo sekcije, ko je njihovo delo zaživelo s predavanji in seminarji, za katere so medicinske sestre pripravljale dobre referate. Specialna delovna področja, ki so bila obdelana v teh referatih in so prinašala novosti iz njihovega dela, je bilo vredno posredovati širšemu krogu sester, kar je tisk lahko dobro opravil. Tako sem jih veliko objavila ali priredila za tisk. Seminarji so lahko odličen vir za kvalitetne prispevke v Zdravstvenem obzorniku.«

Vrsto let ste si prizadevali za organiziranje dopisniške mreže, stalnih sodelavcev revije iz področnih društev in posameznih sekcij Zveze društev medicinskih sester Slovenije. Predlagali ste tudi imenovanje področnih urednikov, ki naj bi prevzeli strokovno recenzijo člankov. Kakšni so bili rezultati tega dela?

»Povedati moram, da sem imela pri tem le malo uspeha ali pa sploh nič. Mislim pa, da je treba pri tem vztrajati, biti potrpežljiv in pomagati dopisnikom na terenu, da zaživijo. Brez stalnih poročevalcev s strokovnih sekcij in področnih

društev urednik ne more uspešno delati. Revija ne utripa z dejavnostjo celotne zdravstvene službe, z njeno problematiko in delom strokovnih društev medicinskih sester. Menim tudi, da mora strokovna recenzija člankov ostati uredništvu.

Uredniško delo je znano kot zelo sestavljeno, dinamično in garaško delo — kot vsebinska, strokovna in oblikovna redakcija člankov. Urednik mora opraviti številne razgovore z avtorji prispevkov, s sodelavci uredniškega odbora, z lektorji, sodelavci v tiskarni, kontrolirati popravke, usklajevati medicinsko terminologijo, oblikovno urejati revijo, razvijati metodologijo pisanja strokovnih člankov, poročil itd. Kako ste kot urednica uspeli vse to uskladiti?

»Ko naštevate številne naloge, ki zadevajo urednika, in me vprašujete, kako mu to uspeva, vam iz lastnih izkušenj povem, da nikakor. Urejanje Zdravstvenega obzornika je zelo težko in občutljivo delo, predvsem zaradi različnih profilov naročnikov ter različnih delovnih nalog, ki jih opravljajo zdravstveni delavci z višjo in srednjo strokovno izobrazbo ter študentje in dijaki zdravstvenih šol. Vsak išče nekaj iz svojega delovnega področja; zato je potrebno veliko časa za iskanje gradiva, prebiranje literature, razgovore in sestanke. Vse delo pri nas je dejansko naloženo le eni osebi poleg administratorke s polovično zaposlitvijo. Delo bi moralo biti tako porazdeljeno, da bi imel urednik več časa za kvalitetnejše in poglobljeno delo. Če je bilo svojčas finančno stanje zelo težko, mislim, da je zdaj dokaj ugodno in da bi bilo treba revijo kadrovsko okrepiti. Treba je namreč upoštevati razvoj revije: večji obseg, šest namesto prejšnjih treh števil na leto, povzetki v slovenščini in angleščini, UDK in trikrat večje število naročnikov. Vse to je pri enaki kadrovski zasedbi delo najmanj podvojilo. Ob tem bi rada spomnila na naslov zapisa ob nekem jubileju, ki se je glasil: »Blišč in beda urednikovanja«. Meni veliko pove.«

Katere dolgoletne izkušnje in spoznanja pri pisanju in urejanju tiskane besede želite še posebej poudariti?

»Mislim, da sem nekatere elemente odgovora na to vprašanje že tu in tam vključila v najin pogovor. Poudarila bi še, da je urejanje strokovnega glasila težavno, če urednik nima dobrih sodelavcev. Presojati mora strokovnost gradiva, potrebe naročnikov, slediti nenehnim družbenim in organizacijskim spremembam v zdravstvenem varstvu, jih registrirati in posredovati bralcem. Skratka, zadovoljiti mora bralce, če jih hoče obdržati in širiti njihov krog. V vsebinski zasnovi Zdravstvenega obzornika smo zapisali, da revija vzgaja, informira in osvešča zdravstvene delavce.

Ob koncu naj še povem, da me vsak uspeh revije razveseli, neuspeh pa bi me zelo prizadel. Saj sem bila navzoča pri njenem rojstvu in ves čas njenega 13-letnega izhajanja zelo angažirana. Vsem sodelavcem, avtorjem številnih strokovnih člankov, se zahvaljujem, ker so mi pomagali revijo bogatiti ter ji pridobiti ugled in vlogo, ki jo ima še zdaj. Zdravstveni obzornik je postal nepogrešljivo strokovno čtivo številnih zdravstvenih delavcev, predvsem medicinskih sester. Vam, tovariš urednik, pa želim osebnega zadovoljstva pri delu, ki ste ga prevzeli; to vodi k uspehu, o katerem resnično ne dvomim.«

Hvala za odgovore; z njimi ste pomembno osvetlili nastajanje in razvoj naše revije.

Ob odhodu urednice Neže Jarnovič

Dolgoletna osrednja oblikovalka našega strokovnega glasila je s trinajstim letnikom revije »uradno« končala uredniško delo. Pravimo »uradno«, kajti še vedno je naša zvesta svetovalka, ki nam pomaga rešiti marsikatero zapleteno vprašanje.

Gotovo nam ni povsem uspelo predstaviti celovitega prispevka tov. Neže Jarnovič pri urejanju in izdajanju revije Zdravstveni obzornik. Poskusili smo samo opozoriti na nekatere elemente iz obsežnega desetletnega uredniškega dela. Najbrž vsaka posamezna številka revije, ki je šla skozi roke tov. Jarnovič, pove veliko več o »njenem« prispevku, kot smo lahko zapisali mi. Kajti, Zdravstveni obzornik bo ostal trajen dokument, zapis o zgodovini našega zdravstva, o zdravstveni kulturi, o razvijanju nege bolnika, o delu medicinskih sester in drugih zdravstvenih delavcev, o delu in razvoju strokovnega društva medicinskih sester, o razvoju strokovnega tiska, o njenem delu, o našem delu, problemih, razvoju — in uspehih. Vsi zapisi bodo ostali takšni, kot jih je uredila, dopolnila, oblikovala . . ., ostali bodo odraz časa, v katerem so nastali.

Morda smo kdaj premalo cenili njena prizadevanja, čas in delo, ki ga je namenjala urejanju in izdajanju revije, posebno v zadnjem času, ko je bilo delo čedalje zahtevnejše in obsežnejše, njeno zdravje pa ne najboljše. Prav gotovo le zato, ker njenega dela nismo dovolj poznali! Res je — kot je tudi sama pogosto rekla — le malo sodelavcev Zdravstvenega obzornika poznalo celotno delo, ki ga je treba opraviti za posamezno številko glasila.

Tov. Neži Jarnovič se za opravljeno delo iskreno zahvaljujemo. Hvaležni smo ji za ohranitev in razvijanje našega strokovnega glasila, ki je danes priznано kot kvalitetna strokovna revija in ima zavidljivo število naročnikov.

Hvaležni smo ji za uvajanje »naslednikov« revije, za številne spodbude, nasvete in dobronamerno kritiko. Vedno so nam bile in nam bodo dragoceni, njeno znanje in dolgoletne izkušnje pri urejanju in izdajanju glasila, »njena šola« uredniške redakcije in estetskega oblikovanja revije. Veliko njenih spoznanj nam pomaga pri oblikovanju metodološko bolj urejenega obravnavanja področij nege bolnika in dela medicinskih sester v strokovnem tisku, pri usposabljanju dopisnikov in sodelavcev Zdravstvenega obzornika ter ob pripravi (znanstveno) raziskovalnih člankov in poročil z delovnega področja medicinskih sester.

Draga tov. Jarnovič! Hvala vam za odlično opravljeno delo; hvala za skrbno spremljanje našega dela; iskrena hvala za vse tisto, česar nismo zapisali, a vam kot posamezniki še posebej dolgujemo.

Janez Strajnar